

Karel Jaromír Erben (1811–1870)

Byl český historik, archivář, básník, překladatel a sběratel českých lidových písní a pohádek, reprezentant literárního romantismu. Erben získal literární uznání za sbírku *Kytice z písní národních* (1853) a zajímavé jsou i jeho *České pohádky*.

Dobře tak, že je smrt na světě

Jednou za starých časů, když ještě Ježíš a svatý Petr spolu chodili po světě, přišli večer k jednomu kováři a prosili o *nocleh*¹. Ten kovář je hned laskavě přivítal, hodil kladivo, co v ruce držel, na zem a vedl je do kuchyně. A když bylo po večeři, řekl svým hostům: „Vidím, že jste po cestě velmi *uchození*² a že byste si rádi odpočinuli – položte se spolu do mé postele a vyspěte se; já si lehnu do stodoly na slámu.“ Na to jim dal dobrou noc a odešel. A když bylo ráno, dal zase připravit snídani a potom je ještě kus cesty *vyprovodil*³. A když se s nimi loučil, řekl: „Dal jsem, co jsem měl. Snad vám to málo stačilo!“ Tu zatáhl Petr Ježíše za rukáv a pravil: „Pane! Copak mu za to nedáš žádnou odměnu, že je tak hodný člověk a že nás tak rád viděl?“ Ježíš mu odpověděl: „Odměna tohoto světa není odměna pravá, já mu jinou chystám v nebi.“ Pak se obrátil k tomu kováři a řekl mu: „Přej si, cokoli chceš, tři přání se ti splní.“ Tu se ten kovář zaradoval a řekl: „Pane, udělej, abych byl ještě sto let živý a zdravý jako dnes.“ A Ježíš mu řekl: „Stane se, jak si přeješ. A co chceš dál?“

Kovář přemýšlel, a pak řekl: „Co mám žádat, mně se tak na světě dobře vede; co každý den potřebuju, svým řemeslem si vydělám. Udělej tedy, abych měl vždycky práce dost, tak jako dosud.“

I odpověděl mu Ježíš: „I to se ti splní. A co žádáš potřetí?“

To už kovář nevěděl, co má říct; ale rozmyslel se a za chvíli řekl: „Takže, když jsi, pane, tak dobrý, tedy udělej, ať ten, kdo sedne na tu židli, cos ty na ní u mne za stolem seděl, zůstane jako *přilepený*⁴ a nemůže z místa, dokud ho nepustím.“

Svatý Petr se tomu zasmál, ale Ježíš pravil: „Staň se, jak jsi řekl!“

Pak se rozešli, Ježíš a svatý Petr šli svou cestou dále a kovář běžel s radostí domů. A stalo se tak, jak mu Ježíš slíbil. Všichni známí a přátelé okolo něho zemřeli, on ale byl zdravý a čerstvý jako ryba, práce měl hojnost. Ale nic netrvá *věčně*⁵.

Těch sto let také uplynulo a smrt zaklepala na dveře.

„Kdo je to?“ ozval se kovář.

„To jsem já, smrt, už si jdu pro tebe.“

„Pěkně vítám! To jsou k nám hosti!“ řekl kovář a usmíval se *vychytrale*⁶, „jen dál, *vzácná*⁷ paní, počkej jen, dokud si tady kladiva a kleště trochu neurovnám, jsem hned hotový. Zatím se posad' tady na židli; vím, že jsi uchozená, protože máš na světě hodně práce.“

Smrt souhlasila a posadila se. V tu chvíli se kovář začal hlasitě smát a řekl: „Teď si tu sed' a nehýbej se z tohoto místa, dokud já nebudu chtít!“ Smrt se začala *bránit*⁸, dupala nohama o zem a mávala divoce

¹ *nocleh* (m.) = ubytování na noc

² *uchozený, á, é* = unavený chůzí

³ *vyprovodit* (perfektivum; vyprovodil jsem, vyprovodím) = doprovodit, jít s někým a potom se rozloučit

⁴ *přilepený* = velmi silně připevněný, spojený

⁵ *věčně* = stále, napořád

⁶ *vychytrale* = velmi chytře

⁷ *vzácný, á, é* = o člověku: důležitý, vážený

⁸ *bránit se* (imperfektivum; bránil jsem se, bráním se, budu se bránit) = stavět se na odpor, protestovat

rukama, ale nic se nestalo, nemohla z místa. Kovář *se smál, až se za břicho popadal*⁹. Ale jeho radost dlouho netrvala, brzo totiž zjistil, že se zmýlil.

Kovář měl pěkné *vykrmené*¹⁰ prase a chtěl ho zabít a udělat dušenou šunku, protože ji velmi rád jedl. Vzal do ruky sekeru a dal praseti do hlavy ránu, až spadlo na bok; ale než se stačil otočit ke stolu, kde ležel nůž, prase se postavilo na nohy a „roch, roch, roch“ utíkalo pryč a zmizelo.

A totéž se stalo s husou a holuby, kterým useknuté hlavy hned k tělu přiskočily, a ptáci ulétli.

Vtom kováře napadlo: Pravda! Nic nemůže umřít, protože mám doma smrt přilepenou na židli! Ale co dělat? Smrt pustit? To ne, ta by usmrtila nejprve mě. A tak se rozhodl, že bude teď místo masa jíst zeleninu, kaši a koláče, však jsou taky dost dobré.

Nějaký čas to tak šlo, dokud byly staré *zásoby*¹¹. Ale přišlo jaro, a to teprve začalo to skutečné neštěstí! Všechna zvířata z loňského roku stále žila a na jaře k nim přibývalo množství mláďat. Ptáci, myši, *kobylinky*¹², brouci a jiná drobná zvířata sežrali všechno obilí na polích. V jezerech, rybnících a řekách bylo takové množství ryb, žab, vodních pavouků a jiného hmyzu, že *se voda zakalila*¹³ a znečistila, že nebylo možné ji pít. A lidé chodili jako polomrtví, jako stíny, nemohli se uzdravit ani zemřít.

Kovář najednou uviděl, jaké neštěstí svým nerozumným přáním na světě způsobil, a řekl: „Přece to tak Bůh dobře zařídil, že je smrt na světě!“ Šel a sám smrt ze židle pustil, která ho ihned taky usmrtila. A tak se všechno vrátilo do starého pořádku.

Najděte v pohádce věty, kde se vyskytuje časová spojka – dokud ne-.

1. ...a nemůže z místa, _____
2. ...počkej jen, _____
3. ...nehýbej se z tohoto místa, _____

Časová spojka **dokud ne** vyjadřuje děj, který trvá do určité doby. Sloveso v časové větě se spojkou **dokud ne** je v _____ čase. V hlavní větě je sloveso buď v _____ (věta č. 1) nebo v _____ (věta č. 2, 3).

Doplňte větu časovou se spojkou **dokud ne-**.

Nebudu se ženit, _____.

Počkej na mě, _____.

Nenajdu si práci, _____.

Nechod' nikam, _____.

Nepůjdu dnes ven, _____.

Jaké časové spojky ještě znáte? _____

Vytvořte s každou spojkou větu.

⁹ ...smál se, až se za břicho popadal = idiom; velmi silně, hlasitě a dlouho se smát

¹⁰ *vykrmený, á, é* = stát se tučným

¹¹ *zásoba* (f.) = rezerva, zdroj jídla na zimu

¹² *kobylika* (f.) = malý hmyz, který je celý zelený – luční koník

¹³ *zakalit se* (perfektivum; zakalilo se, zakalí se) = stát se neprůhledným, zkažit se